

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2011, Volume: 6, Number: 1, Article Number: 1C0360

EDUCATION SCIENCES

Received: October 2010

Accepted: January 2011

Series : 1C

ISSN : 1308-7274

© 2010 www.newwsa.com

Emel Sarıtaş

Ümran Şahin

Pamukkale University

esaritas@pau.edu.tr

Denizli-Turkey

**SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ TEZSİZ YÜKSEK LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN ÖĞRETMENLİK
MESLEĞİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ**

ÖZET

Bu çalışmada, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Orta Öğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programına katılan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda tezsiz yüksek lisans öğrencileriyle nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. İçerik analizi yapılan bu araştırmanın verileri Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından yürütülen Orta Öğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı, Felsefe Grubu Öğretmenliği, Tarih Öğretmenliği, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği ve Coğrafya Öğretmenliği bölümlerinde eğitim gören öğrencilerle yapılan görüşmelerin analizinden elde edilmiştir. Araştırma bulguları doğrultusunda, öğrencilerin bu programa katılma amaçlarının iş garantisi ve devlet güvencesine sahip, rahat, kolay ve çevre tarafından arzu edilen, kendi istekleri dışında da olsa bir fırsat olarak gördükleri öğretmenlik mesleğine yönelmek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Öğretmen, Öğretmen Eğitimi,
Tezsiz Yüksek Lisans, Sosyal Alanlar Eğitimi

**THE OPIONIONS OF STUDENTS ATTENDING NON-THESIS MASTER EDUCATION
PROGRAM**

ABSTRACT

This study is aimed at determining the opinions of students attending non-thesis master program after their graduation from Arts and Science Faculty about 'Teaching'. Qualitative research method was used to reach this aim. Twelve students who were graduated from such departments as Philosophy, History, Turkish Language and Literature and Geography were selected for the sampling. Semi-structured interviews were used to get the data from the participants. After analyzing the data according to the content analysis procedures, it was found that students were attending training education program in order to have an employment guarantee. Students preferred teaching as they had beliefs like teaching was protected by the government, teaching was easy and desired by the environment and teaching was opportunity even though they personally did not want to do.

Keywords: Education, Teacher, Teacher education,
Training Program, Social Subjects Education

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Toplumlar geçmişten günümüze kendi politikalarına, felsefelerine uygun bilimsel düşünme gücüne sahip bireyler yetiştirme görevini, kutsal meslek olarak atfettikleri öğretmenlere vermişlerdir.

Eğitim ve insan yetiştirme düzeni, içinde bulunduğu toplumun sosyal, ekonomik, politik ve kültürel yapısı ve mirasıyla oldukça yakın ve karmaşık ilişkiler içinde şekillenir. Ekonomik ve politik karar verme mekanizmalarına egemen olan güçler ve toplumun yönetiminde söz sahibi kesimler kendi tercihleri ve çıkarları doğrultusunda eğitim düzeni şekillendirme yarışına girerler. Bu çıkar grupları çoğu zaman kendi tercihlerini çoğu zaman bütün toplumun çıkarının ifadesi gibi dile getirirler, çünkü eğitim sistemi toplumsal güç dengelerinin yeniden üretildiği alanlardan en önemlisidir. Aynı zamanda okullar bireyleri üretim sistemi ile doğrudan ilişkili mesleklere hazırlarlar; yani toplumun beşeri sermayesi okullarda üretilir (Gök, 1999:1).

Çağımızda eğitim sosyal bir sistem olarak ele alınmakta ve bu sistemin üç temel ögesinin öğrenci, öğretmen ve eğitim programları olduğu belirtilmektedir (Bossing'den akt. Türkoğlu, 1988). İyi öğrencilerin yetiştirilebilmesinin çağdaş anlamda hazırlanmış eğitim programlarına, çok ortamlı eğitim durumlarına ve nitelikli öğretmenlere bağlı olduğunu vurgulanır. Bu öğeler arasında, öğretmenin öğrenci ve eğitim programlarını etkileme gücü diğerlerine göre daha fazladır. Çünkü öğretmen, öğrenciyle devamlı etkileşim halinde bulunan, programı uygulayan, araç-gereçleri kullanan, ölçme ve değerlendirmeyi yapan kişidir (Gürkan, 1991: 68). Bu nedenle de programlar, araç- gereçler ne kadar iyi olursa olsun önemli olan öğretmen dolayısıyla da öğretmenin yetiştirilmesidir. Eğitimde elde edilecek başarı öğretmenlerin niteliğine bağlıdır.

Öğretmenin niteliği ise hizmet-öncesi eğitimde kazanacağı alan bilgisi, öğretmenlik meslek bilgisi ve genel kültür yanında, başta öğrenci olmak üzere çevre ile kuracağı iletişimi sağlayacak soyut kişilik özelliklerine de bağlıdır. Bu yüzden "2000'li yılların öğretmeni iyi iletişim kurabilen, sürekli okuyan ve araştıran, alanıyla ilgili bilimsel gelişmeleri sürekli takip eden, insana saygılı, çevresinde gelişen olaylara duyarlı ve kendinden beklenenlere yanıt verebilecek düzeyde olmalıdır" (Çermik, 1997, s.67).

Öğretmen niteliklerine bağlı olarak da geçmişten günümüze farklı öğretmen tanımlamaları bulunmaktadır. Milli Eğitim Temel Kanununun 43. maddesinde öğretmenlik bir meslek olarak kabul edilerek "öğretmenlik devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleği" olarak tanımlanmıştır.

Ülgen'e (1995) göre ise öğretmen, öğrenciyi grup içinde birey olarak tanıyabilen, onun öğrenmesini etkileyen faktörlerle ilişkisini yorumlayan, istenen performansa en iyi hangi yolla ulaşabileceğini yorumlayan kimsedir. Oktay'a (1991) göre öğretmen sınıf içinde bir lider, disiplini sağlayan, sınıfı canlı tutan, öğrencilerin öğrenmesini artıran ve önlem alan plan, program ve değerlendirme yapan, kimse olarak belirtilmiştir (Doğan, 2003):64-65).

Genel olarak öğretmenlik mesleğinin tanımlarına baktığımızda ortak ve benzeri noktaları belirtmek gerekirse; özel bir ihtisas gerektirmesi, bilgi ve yaşantısı ile belirli alanlarda başkalarının yetişmesine ve gelişmesine yardım edebilmesi, eğitim sektörü ile yakından ilgili olması, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik alanların yanında bilimsel ve teknolojik alanlarda da bilgi ve beceriye sahip olması, öğrenciyi yakından tanıyarak ilgilenmesi ve mesleki formasyona sahip olunmasını gerektiren bir iş olarak değerlendirilmektedir (Doğan, 2003: 65). Milli Eğitim Temel Kanununun 43. maddesinde öğretmenlik bir meslek olarak kabul edilerek "öğretmenlik devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan

özel bir ihtisas mesleği" olarak tanımlanmıştır. Bütün bu özelliklere sahip öğretmen yetiştirme işi ayrı bir önem taşımaktadır.

Öğretmen yetiştirmede Türkiye'de de geçmişten günümüze farklı uygulamalar olmuştur. Türkiye'de öğretmen yetiştirme 150 yıldan fazla bir deneyime sahiptir. En son gerçekleştirilen değişiklik olan ve 1998-1999 eğitim ve öğretim yılından itibaren başlatılan yeniden yapılanma ile eğitim fakültelerinde yer alan ve alacak olan bölümler ve öğretmenlik programları belirlenmiş, ortak programlar uygulanmaya başlanmıştır. Buna göre öğretmenlik programları Eğitim Fakülteleri bünyesinde toplanmıştır. Orta öğretim alan öğretmenliği içinde yer alan Fen ve Matematik Alanları Eğitimi ile Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümlerinde, 3,5 yıl alan ve kültür dersleri, 1,5 yıl öğretmenlik meslek bilgisi dersleri verilmektedir. Ortaöğretim alan öğretmenliği içinde yer alan öğretmenlik programları şunlardır: Matematik, Fizik, Kimya, Biyoloji, Felsefe, Coğrafya, Tarih ve Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği.

Eğitim fakülteleri orta öğretime öğretmen yetiştiren tek kaynak değildir. Fen-Edebiyat Fakültesinden mezun olan öğrenciler 1,5 yıl süren tezsiz yüksek lisans programını tamamlayarak ortaöğretim alan öğretmenliği yapabilmektedir. Başka bir deyişle ortaöğretim kurumlarına farklı iki kaynaktan öğretmen yetiştirilmektedir. Bu yeni yapılanmanın olumlu yönleri yanında olumsuz yanları da bulunmaktadır. Alandan, yani Fen Edebiyat fakültelerinden gelen öğrencilerin tezsiz yüksek lisans sınavında başarılı olarak öğretmenlik için seçilmesi ve öğretmenlik meslek bilgisi programına katılmadan öğretmenlik yapamaması olumlu katkılar olarak düşünülebilir. Daha önceki yıllarda alan fakültelerinden gelen öğrencilerin öğretmenlik formasyonu almadan öğretmenlik yaptıkları düşünüldüğünde, bu uygulamanın öğretmen eğitiminin niteliğine katkıda bulunacağı görülmektedir. Ancak bu program, öğretmenlik gibi ciddi ve zor bir mesleğin 1,5 yılda kazanılabileceği düşüncesinin oluşmasına yol açmıştır (Duman, 1998: 42; Öztürk vd, 2003). Hangi kaynaktan yetişirse yetişsin öğretmenler, çocukları ve gençleri yetiştirme görevinin yanında toplumsal kalkınmaya da katkı sağlamaktadır. Öğretmenin sahip olduğu bilgi ve beceriler eğiteceği öğrencilerin davranışlarının niteliğini de etkileyecektir (Gökçe, 1999).

Öğretmen yetiştirmedeki bu tarz faaliyetlerin bir sonucu olarak iki farklı fakülteden öğretmen adayları yetişmektedir. Bu bağlamda Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu, tezsiz yüksek lisans programına katılan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine, öğretmen niteliklerine ve mesleğin toplumdaki yeri hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Bu araştırma, söz konusu gereklilikten kaynaklanmakta ve araştırma problemi aşağıda daha açık bir biçimde belirtilmektedir.

Araştırmanın problemi "Sosyal Alanlar Eğitimi Tezsiz Yüksek Lisans Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Görüşleri Nasıldır?" şeklinde ifade edilmektedir.

Ayrıca; araştırmada ele alınan probleme çözüm getirmek amacıyla şu sorulara yanıt aranmaktadır:

- Sosyal Alanlar Eğitimi Tezsiz Yüksek Lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin genel yaklaşımları nasıldır?
- Sosyal Alanlar Eğitimi Tezsiz Yüksek Lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğinin sosyal nitelikleri açısından görüşleri nasıldır?

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

İnsanlık tarihi kadar eski öğretmenlik mesleği, geçtiğimiz her yüzyılda değeri ve önemi artmakla beraber toplumları şekillendirmede farklı görevleri olmuştur.

İnsan yetiştirme mesleği olan öğretmenlik mesleğinin değeri ve önemi toplumların gelişmişliğiyle yakından ilgilidir. Bu nedenle gelişmiş

toplumlarda öğretmenlik mesleğinin sosyal statüsünün ve çalışma ortamlarının geri kalmış toplumlara göre daha iyi olduğu bilinmektedir. Çünkü geleceğini güvence altına almak isteyen toplumlar, insan faktörüne daha çok önem vererek, genç kuşakları geleceğe daha iyi hazırlamaya çalışmaktadır. Bu da çağın gereklerine uygun, çok yönlü yetişmiş nitelikli öğretmenlerin genç bireyleri yetiştirmesiyle gerçekleşebilir. Bu nedenle bir toplumda ekonomik kaynaklar ve diğer faktörler ne kadar yeterli olursa olsun, bu kaynakları kullanabilecek insan faktörü belirleyici rol oynar (Çelik, 2000: 55).

Öğretmenlik mesleğinin birçok olumsuz faktörlerden etkilenmesine rağmen 2000'li yıllardan itibaren hissedilir şekilde öğrenciler tarafından ön sıralara doğru tercih edilmeye başlandığı söylenebilir. Ayrıca son yıllarda diğer fakülte mezunlarının yoğun biçimde öğretmen olmak için Milli Eğitim Bakanlığına başvurdukları görülmektedir. Bu duruma neden olarak ülkemizde yaşanan ekonomik kriz ve işsizliğin önemli ölçüde etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca devlet sektörünün iş güvencesi sağlaması açısından cazip olması da önem taşımaktadır (Öztürk, 2001:251). İş güvencesi olan öğretmenlik mesleğine talebin artması ile beraber öğretmen yetiştirmede farklı uygulamalar söz konusu olmaktadır. Bu uygulamalardan biri de tezsiz yüksek lisans programı adı altında Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencilerine verilen öğretmenlik formasyonudur. Bütün bu gelişmeler ışığında da fen-edebiyat fakültesi öğrencilerinin programa giriş nedenleri, toplumun öğretmenliğe bakış açısını ve öğretmenlik mesleğine ilişkin görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan bu araştırmanın ülkedeki tüm öğretmen yetiştiren kurumlara ve Milli Eğitim Bakanlığına yararlı olacağına inanılmaktadır.

Ayrıca, bu konuda çalışan akademisyenlere de katkıda bulunacağı umulmaktadır.

3. ANALİTİK ÇALIŞMA (ANALYTICAL STUDY)

Tezsiz Yüksek Lisans Programı öğrencilerinin, öğretmenlik mesleğine ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği uygulanmıştır. Görüşme tekniğini kendi içinde yapılandırılmış, yarı-yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşmeler olarak sınıflamak mümkündür. Yarı-yapılandırılmış görüşmede sorular önceden belirlenir ve bu sorularla veriler toplanmaya çalışılır (Karasar, 1998).

3.1. Evren ve Örneklem (Population and Sample)

Bu çalışmaya katılan öğretmen adaylarının seçiminde, adayların fen-edebiyat fakültesi mezunu tezsiz yüksek lisans programına devam eden öğrenciler olmaları temel ölçüt olarak belirlenmiştir. Bu temel ölçüt uyarınca, 2009-2010 öğretim yılında Tezsiz Yüksek Lisans Programında öğrenim görmekte olan on iki öğretmen adayı ile gönüllülük esasına göre görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi bünyesinde açılan tezsiz yüksek lisans programında Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği, Coğrafya Öğretmenliği, Tarih Öğretmenliği ve Felsefe Grubu öğretmenliği olmak üzere 4 bölüm vardır. Her bölümden üç öğrenci olmak üzere on iki öğrenci örnekleme alınmıştır.

3.2. Veri Toplama Süreci (Data Collection Process)

Araştırma verileri, 26 Mart-15 Nisan 2010 tarihleri arasında öğretmen adaylarının uygun oldukları saatlerde araştırmacıların fakülteodasındaki odasında yapılan görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Araştırmada yapılan görüşmeler için, araştırmacılar tarafından hazırlanmış yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak, öğretmenlik mesleğine ilişkin görüşleri belirlenmiştir. Görüşme formunun iç geçerliğini sağlamak için görüşme formu alan uzmanına verilmiş ve incelemesi sağlanarak forma son şekli verilmiştir. İki öğretmen adayı ile pilot görüşme yapıldıktan sonra, soruların açık ve

anlaşılır olup olmadığının, verilen yanıtların sorulan soruların yanıtlarını yansıtıp yansıtmadığının belirlenmesi amacıyla, görüşme sırasında kaydedilen seslerin, bilgisayar ortamında oluşturulan görüşme döküm formu üzerinde yazılı biçime dönüştürülmüştür. Uzmanın, dökümleri inceleyerek sorulan soruların açık ve anlaşılır olup olmadığını, ele alınan konuyu kapsayıp kapsamadığını ve gerekli olan bilgileri sağlama olasılığını da düşünerek, kontrol etmesi istenmiştir. Veri toplama araçlarının denenmesi araştırmanın geçerlik ve güvenilirliği ile doğrudan ilintilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Öğretim elemanları ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler ve uzman görüşleri dikkate alınarak, uygulama sonunda kullanılacak asıl görüşme formunun nasıl olacağına karar verilmiştir. Bu çalışmanın sonunda, soru maddelerinin geçerliği ve güvenilirliği saptanmıştır. Bilindiği gibi nitel araştırmalarda iç geçerlik, araştırmacının ölçmek istediği veriyi, kullandığı araç ya da yöntemle gerçekten ölçüp ölçemeyeceğine ilişkindir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Görüşme sorularının istenilen verileri sağladığı kanısına varılarak veri toplama sürecine geçilmiştir.

Görüşme sürecinde, sorulan sorulara, karşı tarafın rahat, dürüst ve doğru bir biçimde tepkide bulunmasını sağlamak görüşmecinin temel görevidir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu rahatlığın sağlanabilmesi için, yapılan görüşmelerde sorular günlük konuşma diliyle sorulmuştur. Öğretmen adaylarıyla yapılan görüşmeler sırasında onlara şu sorular yöneltilmiştir:

- Fen- Edebiyat fakültesini seçme sebepleriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?
- Tezsiz Yüksek Lisans programına katılma amacınız hakkında neler söyleyebilirsiniz?
- Öğretmenlik mesleğini nasıl tanımlarsınız?
- Bir öğretmenin sahip olması gereken özellikler neler olabilir?
- Bir öğretmen adayı olarak öğretmenlik mesleğinin toplumdaki yeri hakkında neler düşünüyorsunuz?

3.3. Verilerin Analizi (Data Analysis)

Verilerin analizi sürecinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 227).

Araştırmada verilerin analizinde şu adımlar izlenmiştir:

- **Görüşmelerin dökümü:** Soru maddelerinin geçerliği belirlendikten sonra on iki öğretmen adayı ile görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler sırasında kayıt edilen kasetler araştırmacılar tarafından çözümlenmiş ve görüşme dökümü formu oluşturulmuştur. Görüşme dökümleri ile kasetler alandan bir uzmana verilerek yanlış ya da eksik bölümlerin kontrolü sağlanmıştır.
- **Verilerin Kodlanması:** Bu bölümde verileri satır satır okuyarak ve araştırmanın amacı çerçevesinde önemli olan boyutları saptanmaya çalışıldı. Ortaya çıkan anlama göre belirli kodlar üretilip ve kod listesi oluşturuldu.
- **Temaların Bulunması:** Temaların bulunması için önce kodlar bir araya getirilip incelendi. Kodlar arasındaki ortak yönler bulunmaya çalışıldı ve toplanan veriler kodlar aracılığı ile kategorize edildi.
- **Verilerin Kodlara ve Temalara Göre Düzenlenmesi ve Tanımlanması:** Bu aşamada elde edilen veriler düzenlenip olgulara göre veriler tanımlandı ve yorumlanabilecek aşamaya gelinmiş oldu.

4. BULGULAR VE TARTIŞMALAR (FINDINGS AND DISCUSSIONS)

Araştırmada on iki öğretmen adayıyla yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Görüşme sırasında öğretmen adaylarının kendilerine yöneltilen sorulara verdiği yanıtlardan elde edilen bulgular, temalar ve alt temalar altında öğretmen adaylarının verdikleri yanıtlardan doğrudan alıntılar yapılarak ulaşılmıştır.

Öğrencilerle görüşmede ilk soru olarak "Fen- Edebiyat Fakültesini seçme sebepleriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?" sorusu yöneltilmiştir. bu soruyla ilgili üst tema *Fakülteyi Seçme Nedeni* şeklinde belirlenmiştir. Bunun altındaki kodlar ise; Puan durumu, çevrenin etkisi, Aile faktörü, bilim insanı olabilmek, öğretmenliğe ulaşmak için bir yol başlıklarında incelenmiştir.

- **Fakülteyi Seçme Nedenleri:**

Öğrenciler ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizi sonucunda, öğrencilerin üniversiteye girişte tercihlerinin fen-edebiyat fakültesi yönünde olmasına neden olarak, puanlarının onlara fazla olanak tanımaması, çevrelerindeki insanların özellikle de ailelerinin üniversiteye girmedeki ısrarcı tutumlarının etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca görüşme yapılan öğrencilerin üniversite sınavına 3-5 kez girip kazanamayan artık zamanlarının kalmadıklarını, alternatifleri olmadıkları düşünülürse çok da fakültenin niteliğini, amacını sorgulamak istemedikleri ortaya çıkmaktadır. Örneğin; G1'in

"...ilk 2 sene üniversite sınavlarını önemsememiştim. Daha sonra puanım yetmedi. 4. Sene ise İktisat ve İşletme Fakültelerine gidebilirdim ama burada yanlış anlaşılmasın küçümsediğimden değil abim mezun olduğumda boşa çıkacağımı söyledi. Yani biraz ailemin etkisi ile o senede kazanamadım. Daha sonraki yıl artık bir yerlere girmem gerektiğini düşünerek hareket ettim..."

Bu ifadeden de anlaşılacağı gibi bu fakülteyi seçme sebeplerinden bir tanesi tekrar sınava girmek için şanslarının olmadığını düşünmeleridir. Bunun yanında asıl amaçları öğretmenlik olup da eğitim fakültesine puanı yetmeyen öğrenciler fen-edebiyat fakültelerini öğretmenliğe ulaşmak için bir yol olarak görüyorlar. Örneğin G5

"...Amacım öğretmenlikti. Puanıma yakın öğretmenlikleri de yazmıştım bunun yanında fen edebiyatları da yazdım. Puanımın öğretmenlik için yetmeyeceğini biliyordum. En azından fen edebiyata giderim daha sonra formasyon alıp öğretmen olurum diye düşündüm". G8 ise "...benim istediğim aslında öğretmenlikti. Ama puanım yetmiyordu. İkinci deneyişimdi zaten. Tekrar girmem çok bir şeyi değiştirmeyecekti. Dershane öğretmenlerim de Fen Edebiyat fakültelerini tercih edebileceğimi, araştırmacı ruhumun olduğunu, bilim insanı olabileceğimi söyleyerek beni Fen-Edebiyat fakültelerine yönlendirdiler. 24 tercihimin 20 tanesi Fen-Edebiyattı. Başlangıçta amacım bilim insanı olmaktı..." Bu ifade de görüldüğü gibi puanın yetmemesinin yanında çevresindekilerinin kişiliğine uygun (araştırmacı ruhu, bilim insanı olmak) olabileceğini düşündükleri fen-edebiyat fakültesini gitmesini teşvik ettikleri görülmektedir.

- **Programa Katılma Amaçları:**

ÖSS sınavında aldıkları yetersiz puan ve üniversiteye bir an önce girme istekleri nedeniyle öğrencilerin, mesleklerin özellikleri hakkında yeterli bilgi edinmeden; çoğu kez toplumda veya ailede oluşan değerlere

göre meslek seçme zorunda kaldıklarına ilişkin yargı Saracaloğlu'nun, 1992'deki araştırmasıyla da desteklenmiştir.

Görüşmede ikinci soru olarak "Tezsiz yüksek lisans programına katılma amacınız hakkında neler söyleyebilirsiniz?" sorusu yöneltilmiştir. Buradan çıkartılan veriler göre üst tema *programa katılma amacı* olarak belirlenmiştir. Bunun altındaki kodlar ise: mecburi seçim (kendi mesleklerindeki zorluk, aile etkisi), fırsattan yararlanma, devlet garantisi olan mesleğe yönelme şeklinde düzenlenmiştir. Bu soruya öğrenciler genelde kendi mesleklerinin zor bir meslek olduğunu, tek yönelmeleri gereken alanın akademisyenlik olduğunu bunun ise özveri, sürekli çalışma getireceği kanaatine varmaları sonucunda garantili bir meslek olan öğretmenliğe yöneldiklerini belirtmişlerdir. Bu bulguyu destekleyecek alıntılar ise aşağıda verilmiştir: Örneğin G3 "*...Aslında ben üniversitede öğretim görevlisi filan olmayı istiyordum ama o olmayınca öğretmenliğe yöneldim. Artık yaşımız kemale erdi macera aramaya gerek yoktu...*"

G4:

"Ben yaklaşık bir senedir dershanede çalışıyorum ve benim için çok yorucu oldu. Yani dershanede çalışmak zor, ağırdı. Baktım olacak gibi değil devlet garantisinde olayım istedim. Bunun için de formasyon almam gerekiyordu ve bu programa katıldım..."

Ayrıca formasyonun kendilerine tanınmış bir hak olduğunu, dolayısıyla da bu haktan yararlanmak istediklerini dile getirmişlerdir. Bu konuda G1 şöyle demiştir;

"...öğretmenliği de sevmiyorum. Yani sevdiğimden değil ama böyle bir imkan varsa neden ben de nemalanmayayım diye düşündüm. 1 yıl oturur çalışırım, KPSS'ye girer kazanırım, bunun o kadar da zor olmadığını düşündüm. Sonuçta ben eşit ağırlık çıkışlıyım, bir matematik alt yapım da var. Rahatlıkla kazanırım diye düşünüyorum. Herkes yapabiliyorsa ben de yapabilirim..."

Mezun olduklarında iş garantisinin ayrıca sürekliliğinin olacağı bir işte çalışmalarını yönünde öğrencilerin çevrelerinin özellikle ailelerinin de etkisi olmuştur. Örneğin G8:

"...devlet garantisinde olayım istedim. Bunun için de formasyon almam gerekiyordu ve bu programa katıldım. Yani zaten öğretmen olmak istediğim için fen edebiyata girmişim böyle bir imkan da tanınmış hemen başvurdum. Vakit kaybetmenin bir anlamı yoktu. Ailem de zaten benden bu haberi bekliyorlardı." G10 ise; "...Artık ailem de devlet güvencesi olan bir meslek istiyorlar. Onlar için üniversitede okumam zaten bu anlamı taşıyordu ben de işi zorlaştırmak istemedim."

Bu programa katılma sebebi olarak gösterdikleri "devlet ve iş garantisi" olarak yorumlanabilecek bulgular Erdem, 1989, Saracaloğlu ve Varol, 1991 ile Saracaloğlu (1992) tarafından gerçekleştirilen araştırma bulgularıyla tutarlı görünmektedir. Programa katılmalarındaki bir başka neden de aile ve çevre etkisi faktörleri de Gürdal, Baştaş ve Ertuğral (1990), Saracaloğlu ve Varol (1991) ve Saracaloğlu (1992) tarafından yapılan araştırmalarla desteklenmektedir.

• Öğretmenlik Nedir?

Görüşmecilere üçüncü soru olarak "Öğretmenlik mesleğini nasıl tanımlarsınız? , Bir öğretmenin sahip olması gereken özellikler neler olabilir? Soruları yöneltilmiştir.

Bu soru ise iki kategori de toplanmıştır. İlk kategori öğretmenliğin tanımlanması, ikinci kategori ise mesleğin gerektirdiği özelliklerdir. Buna

bağlı olarak oluşturulan tema ve kodlar ise kutsal bir meslek, teknik özellikler ve kişisel özelliklerdir.

G1 öğretmenliği şu şekilde tanımlamıştır:

"Şimdi biraz sıradan olacak ama öğretmenlik kutsal bir meslektir. Bu mesleği sevelim ya da sevmeyelim bu bir gerçektir... Meslek kutsal, önemli, değer verilmesi gereken bir dal ama aynı zamanda da rahat, azıcık aşım ağrısız başım misali..."

G3 ise;

"Geçen sene bu soru sorulmuş olsaydı, söyleyecek bir sözüm olmazdı, çünkü bu konuda bir fikrim yoktu. Ama şimdi bambaşka şeyler söyleyebilirim. Öğretmenlik heyecan verici bir olay. Ufuk açıcı. Belki bir araç olarak görülüyor. Bu nedenle de kutsaldır. Yani evet, öğretmenlik; insan yetiştirmede araç..." diyerek öğretmenliği insan yetiştirmede bir araç olarak görerek mesleğin neden kutsandığına vurgu yapmıştır. G12 de "öğretmenlik kutsal, saygın bir meslektir"

diyerek genel bir tanımlama kullanmıştır. G4 de öğretmenlik hakkında benzer ifadelerde bulunmuştur.

"Bence öğretmenlik, karşılık beklemeden sevmeyi gerektiren kutsal bir meslektir."

Ayrıca G4, mesleğin kutsallığının yanında öğretmenliğin sevilerek yapılması gereken bir meslek olarak da tanımlamıştır.

G5 ise mesleğin kutsallığından öte farklı bir tanımlamada, açıklamada bulunmuştur.

"Ben dershanede çalışıyorum. 4. sınıflardan ÖSS hazırlığa kadar tüm gruplara giriyorum. Burada yaşadıklarımaya dayanarak diyebilirim ki öğretmenlik; başkalarının duyguları ile yaşamak. Ve etliye sütlüye karışmayacağın rahat bir meslek, günümüz şartlarını düşünürsek."

Böyle düşünmesinin nedeni kendisinin de belirttiği gibi dershanede, özel bir kurumda zorlu şartlarda çalışmasının etkisi olabilir.

Genel olarak görüşmeciler öğretmenliğin kutsal, saygı duyulması gereken bir meslek olduğunu ancak bunun yanında rahatlığının da olduğunu belirtmişlerdir. Görüşmelerden anlaşıldığı kadarıyla mesleki rahatlık olarak bahsettikleri daha çok devlet güvencesinin vermiş olduğu rahatlık.

Öğrencilerin, öğretmenlik mesleğini kutsal, saygın bir meslek olarak tanımlamaları Kohl (1984), Joseph ve Gren (1986), Saracaloğlu ve Varol (1991), Saracaloğlu(1992) tarafından gerçekleştirilen araştırma bulgularıyla tutarlıdır.

• Mesleki ve Kişisel Özellikler:

Bu sorunun ikinci kısmı ise bir öğretmenin sahip olması gereken özellikler neler olabileceği hakkındaydı. Buradaki cevapları da iki kategori altında inceleyebiliriz; mesleğin gerektirdiği teknik özellikler ve kişisel özellikler.

Örneğin G12 şu ifadelerde bulunmuştur:

"...bir öğretmenin sahip olması ya da bilmesi gereken bazı şeyler var. Bence bunlardan en önemlisi gelişim dönemlerini bilmesi. Biz Lise öğrencilerine ders vereceğiz. Tam ergenlik döneminde çocuklar. Onların bu dönemdeki davranışlarının neler olabileceğini az çok kestirebilmemiz açısından fiziksel, zihinsel, psikolojik gelişim aşamalarını bilmeliyiz. Ayrıca öğrencilerini genel olarak tanımalı, fiziksel, psikolojik özelliklerini bilmeli. Ben bir süre dershanede öğretmenlik yapmıştım ve orada bunu daha iyi anladım."

Burada G12 kendi deneyimlerinin de etkisiyle öğretmenin gelişim psikolojisi bilgisine sahip olması gerektiğinin farkındadır. Öğretmenlerin gelişim psikolojisi bilgisine sahip olması gerektiği düşüncesini görüşmecilerin tümü ifade etmişlerdir. G2 bunu şu şekilde ifade etmiştir.

"...öğretmen öğrencilerinin hangi gelişim dönemlerinde olduğunu, bu dönemin özelliklerini, kritik davranışlarını bilmeli. Bunları bilerek öğrencilerle doğru iletişime geçebilir..."

G9 ise:

"...Pedagojik formasyon bilgisine sahip olmanın önemini kavradım. Yani bir öğretmenin gelişim psikolojisini, öğrenme psikolojisini, ...en iyi şekilde bilmesi ve inanması gerekir..."

Diğer görüşmeciler de gelişim dönemlerinin bilinmesi gerekliliğinden bahsederek öğrencilerle doğru iletişimde bulunabileceklerini ifade etmişlerdir.

Yine teknik özellikler kategorisinde yer alan alan bilgisi, öğretim yöntem ve teknik bilgisi, genel kültür bilgisi kodları yer almaktadır. Her görüşmeci ayrı ayrı alan bilgisinin, yöntem-teknik bilgisinin ve ayrıca genel kültüre sahip olunması gerektiğini vurgulamışlardır. Örneğin bu konuda G6 şu açıklamalarda bulunmuştur:

"...Anlatma becerisi olmalı, öğretme yöntem teknikleri bilmeli ama bunları uygulayabilmelidir de. Donanımlı olmalı. Biz alanla ilgili yeterli bilgiye sahibiz ama bunu aktarma işi başka. Futboldan bir örnek vereyim, ilgi alanım olduğu için, işte maçı izlerken futbolcunun yaptığı hatayı görüyorsun öyle değil böyle yap diyebiliyorsun ama oraya çıkınca sen de yapamazsın, böyle bir şey yani..."

G6, fen-edebiyat fakültesi mezunlarının alan bilgisi açısından sıkıntıya düşmeyecekleri, bu konuda yeterli oldukları inancını taşımaktadır. Ancak bildiğini anlatabilmenin farklı olduğunun bunun için ek öğrenmelerinin ve becerilerinin gerekliliğinin de farkındadır. Diğer görüşmeciler de bu konuda benzer söylemlerde bulunmuşlardır. G7 ise;

"...Pedagojik formasyon bilgisine sahip olmanın önemini kavradım. Yani bir öğretmenin gelişim psikolojisini, öğrenme psikolojisini, ders anlatım yöntem tekniğini en iyi şekilde bilmesi ve inanması gerekir. Öğretmenlik kesinlikle ayrı bir uzmanlık istiyor. 1-2 kitap okuyup bunu öğrencilere anlatmak değil ya da problem çözmek değil..." Bu durumu dördüncü görüşmeci daha net ifadelerle anlatmıştır: "...Ben önceden alanda bilgi sahibi olduğunda öğretmenliğin de yapılabileceğini düşünüyordum. Biz de fen edebiyatlılar bu konuda donanımlı yetiştiriliyoruz. Yani bizi sonuçta bilim adamı olacaksınız diye yetiştiriyorlar. Hani hep çekişme vardır edebiyat öğretmenleri mi daha iyi edebiyat bölümü mezunları mı? Diye. Biz gerçekten eğitimdekilerden alan bilgisi olarak daha donanımlıyız. Ama burada formasyon almaya başladığımda bunun yeterli olmadığını gördüm. Çünkü çocuğun yaşına göre nasıl davranacağına, konuyu hangi sırayla vereceğini ya da hangi yöntemi uygulayacağını bilmek çok daha önemli bir faktörmüş. Yani öğretmenlik için salt bilgi yeterli değilmiş. Alan bilgisi artı pedagojik formasyon diyorum ben..."

Öğretmenlik mesleğinin kişisel özelliklerini ise liderlik, vicdan, sabır, hoşgörü, fedakarlık, sevgi, empatik beceri kodları altında toplayabiliriz. Bu konuda görüşmeciler öğretmenlerin en başta mesleklerini

severek yapmaları gerektiğini düşünüyorlar. Çünkü onlara göre öğretmenlik fedakarlık, sabır ve büyük bir hoşgörü gerektiren bir meslek. Bütün bu özellikleri insanın kendinde barındırabilmesi için mesleğini, öğrencilerini sevmesi gerektiği inancındalar. Örneğin G5 bunu şu şekilde ifade etmiştir:

"...Huzur, sevinç yani öğrenciler ne yaşıyorsa sen de yaşıyorsun, yani bireysel olamıyorsun. Kendi dünyanı dışarıda bırakıyorsun. Öğretmenin sahip olması gereken en önemli özellik sabır... Tabi bir de öğrencilerle empati kurabilmeli, onların dilinden konuşabilmeli. Aynı zamanda veliye yaklaşımı da önemli. Onlarla doğru iletişim kurabilmeli. Bunlar öğretmenlerin kesinlikle dikkat etmeleri gereken konular. Öğretmenliğin çok fazla maddi getirisi yok ama bu işi sevdiğinizde, gönül verdiğinizde size kazandırdıkları sanırım parayla ölçülmez..."

Beşinci görüşmeci ayrıca mesleğin zorluğundan bahsederek maddi getirisinin kişiyi tatmin etmeyeceğini ancak mesleği severse katlanabileceğini vurgulayarak meslek sevgisini ön plana çıkartmıştır. Onbirinci görüşmeci ise meslek sevgisinin gerekliliğini şöyle dile getirmiştir:

"...Öğrencilerle iletişimin, diksiyonun, ders anlatımında kullandığın stratejin bunların hepsi ayrı bir alan. O nedenle öğretmenlik görüldüğü gibi kolay, rahat bir meslek değil. Aksine benim gözümde büyüyor. Seviyorum da mesleği ama başarılı olamamaktan da korkuyorum. Mecburiyetten bu mesleğe yöneldim ama formasyon dersleri, eğitim fakültesi hocaları bu mesleği bana sevdirdi. O nedenle diyorum ki öğretmenlik gönül verme işidir. İster Eğitim ister fen edebiyat çıkışlı olsun önemli olan bu mesleği sevip yapabileceğine inanmak... Çalışmanın sonu olmadığı için de özveri ve fedakarlık isteyen bir meslek..."

İkinci görüşmeci meslekle ilgili çok güzel ifadeler kullanarak sevgiden, sabırlı ve hoşgörülü olmaktan bahsetmiştir.

"...Bir de öğretmenin sabırlı, hoşgörülü olması çok önemli. Hümanist olmalı, çocukları, öğretmeyi sevmeli. Ben mesela ilk başta hiç düşünmüyordum öğretmenliği ama uygulama okullarına gittikten öğrencilerle yüz yüze geldikten sonra gerçekten mesleği istedim, yapabilirim çünkü onlarla ilgilenmeyi, öğretmeyi sevdiğimi fark ettim. Yani mesleğini sevmeli..."

Ayrıca on iki görüşmeciden onbiri de öğretmenliği vicdanlı olmayla ilişkilendirmişlerdir. Örneğin üçüncü görüşmeci vicdanı mesleğin önemli boyutları içerisine almıştır:

"Vicdan sahibi olmalı. 40 dakikalık zamanda kapının arkasında vicdanıyla baş başa. Sınıf kapısının arkasında verimli, eğlenceli bir 40 dakika da geçirebilirsiniz, sıkıcı, öğrencilerin ne durumda olduğunu farkına varmadan, monoton bir 40 dakika da. Bu tamamıyla siz ile iç sesinizin belirleyebileceği bir şey. Her meslekte asıl amaç kişinin kendi geçimini sağlayabilmesidir. Ama öğretmenlik sırf geçim sağlamak için yapılamaz gönül vermen de gerekir..."

Öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği teknik özellikler olarak gelişim- öğrenme psikolojisine sahip olmaları, iletişim becerisi, öğreticilik yeteneğinin olması gibi özellikler ve kişisel özellikler bakımından bulgular Duruhan, Akdağ ve Güven (1990), Weinstein (1990), Ünal (1991), Köycül (1992) ve Saracaloğlu (1992)'nin gerçekleştirdiği araştırma bulgularıyla tutarlı görünmektedir.

Öğretmenliğe İlişkin Toplumsal Algı:

Görüşmenin son sorusu ise; bir öğretmen adayı olarak öğretmenlik mesleğinin toplumdaki yeri hakkında ne düşünüyorsunuz? Şeklindedir.

Bu sorudaki tema ise öğretmenliğe ilişkin toplumsal algıdır. Bu temaya bağlı kodlar ise; saygın-kutsal meslek, rahat-kolay-garantili meslek, bireysel davranışlara göre saygınlık, bransa göre saygınlık, küçümsenen meslek.

Görüşmecilerin hepsi öğretmenlik mesleğinin toplumda kutsal, saygın bir meslek olarak anıldığını ifade etmektedirler. Ancak son zamanlarda mesleğin kutsallığından öte kolay ve devlet garantisi olan bir meslek olmasıyla anıldığını ifade etmişlerdir. Hatta artık günümüzde küçümsenen, kolay ulaşılabilen bir meslek olarak görülmeye başlandığını ifade etmişlerdir. Sebep olarak ise öğretmenlerin toplum içindeki dikkatsiz davranışlarını ve öğretmen sayısındaki artışı göstermektedirler. Örneğin bu konuda G7 şu açıklamalarda bulunmuştur:

"...Normalde evet öğretmenlik çok saygı duyulması gereken bir meslek ama bir doktor ya da savcı kadar itibar görmüyor. Bunun nedeni öğretmenlerin bazılarının kendilerinin yaptıkları yanlışlıklardan kaynaklanıyor. Yani öğretmen mahalle kahvesine gidip sıradan muhabbetlerde bulunursa halkın buna itibar göstermemesi doğal. Doktor ya da mühendis bunu yapmaz yapmadığı için de farklı görünür ve değer verilir, davranışlarıyla, konuşmalarıyla bu saygınlığını yaratır. Ama öğretmen kahveye gidip gereksiz konuşmalarda bulunarak bu saygınlığını kendisi yitiriyor. Bir öğretmenin bir veliyle kahvede okey oynayıp kahve muhabbeti yapmasını kabul edemem. Kendi itibarını düşürmüş oluyor... Öğretmen mesleki sıfatına uygun davranırsa toplumda saygınlık görür... toplumun aklına öğretmenlik deyince devlet güvencesi olan, rahat, sabit kazancı olan bir meslek olarak bakılıyor..."

G10 ise öğretmenliğin toplumdaki saygınlığını koruduğunu, önemsendiğini dile getirmektedir. G10:

"Öğretmenlik hem benim nazarımda hem de toplumun nazarında kutsal bir meslek... saygı da duyulan bir meslek. Mesela bir kız istemeye gittiğinizde mesleğinizin öğretmen olduğunu söylediğinizde reddedilme olasılığınız çok az. Çünkü hayatını güvenceye almışsın, o çok önemsenen devlet garantisi var..."

G10 toplumda öğretmenliğin hala saygı duyulduğunun kanıtını bu örnekle göstermektedir. Ayrıca kolay bir meslek olarak da görüldüğünü buna sebep olarak da geçmiş zamanlarda uygulanan yanlış atama politikalarını göstermektedir. Bunu şu şekilde ifade etmiştir:

"...kolay bir meslekmiş gibi de görünüyor. Bu belki de tatilinin diğer meslek gruplarına göre fazla olması ve bir zamanlar öğretmen açığını kapatmak için uygulanan atama politikaları öğretmenliği kolay elde edilir bir meslekmiş gibi algılanmasına sebep olmuş olabilir..."

G4 ise öğretmenliğin değer kaybettiğini, küçümsendiğini ama bunun yanında bazı branş öğretmenliklerinin hala değerini koruduğunu ifade etmiştir. G4:

"KPSS gibi çok zor elemelerden geçiyoruz, gerçekten mezun olmak atanabilmek artık çok zor. Ama toplumun dediklerine baktığımızda "aman canım, hiçbir şey olmazsan en azından bir öğretmen olursun" diyor. Yani o kadar zor elemelerden küçümsenen bir meslek için geçmemeliyiz. Sanki herkesin yapabileceği kolay bir meslekmiş gibi görünüyor. Ama eğer

öğretmeni basit görüyorsan çocuğunu nasıl ona güvenip okula gönderebiliyorsun, değil ama! Çok sinir bozucu bir durum....Sanki vasıfsız bir meslekmiş gibi. Ama şöyle bir durum da var. Mesela bir matematik öğretmenliği öyle görülüyor. Belki de puanı daha yüksek olduğu için, bilmiyorum ama matematik öğretmeni olacağım dediğin zaman "oooo! Aferim" filan deniyor ama sınıf öğretmeni dediğinde "iyi, güzel, işte öğretmenlik rahat, kolay" denilip geçiliyor..." Dördüncü görüşmeci de mesleğin değerinin düşmesinin nedeni onuncu görüşmeci gibi geçmiş zamanda yapılan atama politikalarına bağlamaktadır. Kendi ifadeleri ile; "...Bu ifadeleri kullanan insanların yetiştiği dönemlerde öğretmenlik kolay elde ediliyormuş, öğretmen açığını kapatmak için. Ve hala da böyle olduğunu düşünmelerinden kaynaklanıyor olabilir..."

G5 de mesleğin toplumda rahat, garantili bir meslek olarak algılandığını buna sebep olarak da niceliğin artmasını göstermiştir. Yine beşinci görüşmeci de verilen değerın branşlara göre farklılığını dile getirmektedir:

"...Benim çocukluğumda hep şöyle denirdi; öğretmenlik kutsaldır, öğretmenine saygı duymak zorundasın. Çünkü O sana hayatı öğretecek, doğruyu gösterecek denirdi. Yani ben bu sözlerle büyüdüm. Bu nedenle de toplumun bu mesleği önemseydiğini bir anlamda kutsadığını düşünüyorum. Fakat son zamanlarda da şu söylem çoğaldı; "hiçbir şey olamazsan öğretmen ol" deniyor. Bunun sebebi de artık eğitim fakültelerinin çok olması, herkese kolayca formasyonlarının verilmesi dolayısıyla öğretmen sayısındaki artıştır. Yani genel bir söylem vardır bir şeyin çokluğu o şeyin kıymetini azaltır. Bu meslekte öyle oldu bence. Bu özellikle sınıf öğretmenliği ya da sözel bölümler için geçerli mesela bir matematik ya da yakın zamanların gözdesi PDR için bu söylemler pek geçerli olmuyor..."

Genel olarak görüşmeciler öğretmenlik mesleğinin geçmiş zamanlarda değerli, kutsal bir meslek olarak görüldüğünü ve hala öyle olması gerektiğini düşünmektedirler. Ancak günümüzde durumun böyle olmadığını buna sebep olarak geçmiş zamanlarda öğretmen açığını kapatabilmek umuduyla yapılan atama politikalarına ve günümüzdeki öğretmen sayısındaki artışa bağlanmaktadır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS)

- Örneklem grubu fakülteyi seçme nedeni olarak, puan durumunu ve aile faktörünü göstermişlerdir. Görüşmecilerden hepsi üniversite sınavına 2. ve daha sonraki denemelerinde girebilme şansını yakalayabilmişlerdir. Bu durumda da seçmeleri gereken çok fazla alternatifleri yoktur. Fen-edebiyat fakültelerinin ise dönem dönem formasyon vererek öğretmenlik şansı verildiği bilinmekte bu da öğrencileri garantili meslek olarak gördükleri öğretmenliğe yönelmeye iter. Oniki görüşmeciden sekizi alabilecekleri formasyona güvenerek fen-edebiyat fakültesine yönelirler. Diğerleri ise kesinlikle öğretmenliği düşünmeyerek akademisyenliği hayal ederek fen-edebiyat fakültesine gelirler. Bilinçli bir seçim yapıldığı söylenemez.
- Fen-edebiyat fakültesi mezunu öğrenciler formasyonu bir fırsat olarak değerlendirmektedirler. Kendi mesleklerine yönelik alternatif olmaması nedeniyle kendilerine tanınan bu imkandan yararlanma isteğindedirler. Öğretmenliğe ulaşmak için bir yol olmaktan öte iş garantisi olan bir mesleğe yönelme ihtiyacı söz konusudur.

- Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencileri öğretmenliği kutsal, saygın bir meslek olarak tanımlarken rahat ve kolay bir meslek olduğunu da vurgulamaktadırlar. Aldıkları formasyon derslerinin etkisiyle de öğretmenliğin bir uzmanlık işi olduğunu, tek başına alan bilgisinin yeterli olmadığına hem fikirdirler. Öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği bazı kişisel ve mesleki özelliklerinin olduğunu belirtmişlerdir. Bu kişisel özelliklerde; sabırlı olma, hoşgörü sahibi olma, hümanist olma, vicdan sahibi olma kodları oluşturulmuştur. Mesleki özelliklerde ise en çok Alan bilgisinin ve gelişim-öğrenme psikolojisinin önemi üzerinde durulmuştur. Ayrıca velilerle ve öğrencilerle doğru diyaloglarda bulunabilmesi için iletişim becerisine sahip ve öğretim yöntem-teknikler hakkında bilgi sahibi olunması gerektiği sonuçları ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla diyebiliriz ki öğretmenlik mesleğinin en belirgin özelliği vicdan sahibi olunmasıdır.
- Öğretmenlik mesleğinin toplumda saygınlığının geçmiş zamanlara göre daha çok azaldığını ama en çok tercih edilen meslek grubu da olduğu vurgulanmıştır. Buna sebep olarak devlet güvencesinde, kolay elde edilebilen bir meslek olmasına bağlamaktadırlar. Toplumun bu kanıya devletin geçmiş zamanlarda uygulamış oldukları atama politikalarına, öğretmenlerin halk içindeki davranışlarına bağlamaktadırlar.

Araştırma sonuçlarına dayalı olarak geliştirilen öneriler aşağıda sunulmuştur:

- Tezsiz yüksek lisans programlarına öğrenci alırken tek ölçüt lisans not ortalaması olmamalı farklı ölçütler getirilmelidir. Bire bir görüşmeler yapılarak, öğretmenlikle ilgili genel tutumları ve meslek sevgisi belirlenebilir. Böylece başka alternatifleri olmadığı için değil öğretmenlik mesleğini yapmaya istekli adayların programda yer alması sağlanabilir.
- Öğretmenlik mesleğinin sosyal statüsünün iyileştirilebilmesi için istihdam sorunu çözümlenmeli, mesleğin gerektireceği kişisel ve mesleki özellikler tanımlanarak öğretmen yetiştiren programlarda bu özelliklerin kazandırılmasına yönelik düzenlemelere gidilebilir.
- Programlarda, öğretmen adaylarının bir öğretilerde bulunması gereken kişisel ve mesleki özellikleri kazanmalarına yönelik düzenlemelere gidilebilir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Çelik, V., (2000)Okul Kültürü ve Yönetimi. Ankara: Pegema Yayıncılık.
2. Çermik, H., (1997). Öğretmen Adaylarının Hizmet Öncesinde Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Görüşleri. 3. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu. Adana, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sempozyum Kitapçığı, s. 65-78.
3. Doğan, C.M., (2003). Türkiye’de Öğretmenlik Mesleğinin Sorunları ve Öğretmen Adaylarının Mesleğe İlişkin Görüşleri. İstanbul: Burak Yayınları
4. Duman, T., (1998). Cumhuriyetimizin 75. Yılında Öğretmen Yetiştirme Sistemimiz ve Sorunları. Milli Eğitim Dergisi: Sayı: 139, ss: 36-4
5. Duruhan, K., Akdağ M. ve Güven, M., (1990). Lise Üçüncü Sınıf Fen Bölümü Öğrencilerinin Matematik Dersi Öğretmenlerinden Okulda Ders İçi ve Dışı Davranışlarına İlişkin Beklentileri. Eğitim ve Bilim, 14, 77, ss: 37-47,
6. Gök, F., (1999). 75 Yılda İnsan Yetiştirme Eğitim ve Devlet, 75 Yılda Eğitim. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları
7. Gökçe, E., (1999). İlköğretim Öğretmenlerinin Yeterlikleri. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

8. Gürdal, A., Baştaş, A. ve Ertuğral B., (1990). Ortaöğretim ve Üniversite Fizik Eğitimi Hakkındaki Görüşleri. M.Ü. Eğitim Bilimleri Dergisi: Sayı:2, ss: 113-115
9. Gürkan, T., (1991). Öğretmen Eğitiminde "Micro-Teaching" (Mikro öğretim) Yöntemi. Eğitimde Nitelik Geliştirme- Eğitimde Arayışlar I. Sempozyumu. İstanbul, Kültür Koleji Yayınları, No:
10. Joseph, P.B. and Nancy, G., (1986). Perspectives on Reasons for Becoming Teacher, Bulunduğu kaynak: Joseph and Gren. Perspectives on Reasons for Becoming Teachers" Journal of Teacher Education. XXXVII, 6:28-3
11. Kaş, A., (1990). Yabancı Dil Öğretiminde Programlar. H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi: sayı:5 ss: 323-33
12. Kohl, H., (1986). "Growing Minds: On Becoming a Teacher", Newyork:Harper and Row 1984. Bulunduğu kaynak: Joseph and Gren. "Perspectives on Reasons for Becoming Teachers" Journal of Teacher Education. XXXVII, 6:28-3
13. Köycü, N., (1992). Sınıf İçi Otokritik Disiplinin Eleştirisi. Çağdaş Eğitim: 17, 176, ss: 38-3
14. Oktay A., (1988). Türkiye'de Öğretmen Eğitimi. İstanbul: Milli Eğitim: Sayı:13
15. Öztürk, C., (2001). 21. Yüzyılın Eşiğinde Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme, 21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi. İstanbul: Serdar Eğitim, Araştırma Yayınları
16. Saracaloğlu, A.S. ve Varol, R., (1991). Beden Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğini Seçme Nedenleri. İzmir, Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu
17. Saracaloğlu, A.S., (1992) Fen Edebiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin görüşleri. İzmir, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları
18. Türkoğlu, A., (1988). Eğitim Yüksekokulları Program Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar. Adana, Ç.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları, No:
19. Ülgen, G., (1995). Eğitim Psikolojisi, Birey ve Öğrenme. Ankara: Lazer Ofset Mat.
20. Varış, F., (1996). Eğitimde Program Geliştirme. Teori ve Teknikler. Ankara: Alkım Yayıncılık
21. Ünal, S., (1991). Eğitim ve Öğretimin Niteliğinin Geliştirilmesinde Öğretmenin Rolü. Eğitimde Nitelik Geliştirme, Eğitimde Arayışlar I. Sempozyumu., İstanbul Kültür Koleji Yay., No:1, ss: 235-237
22. Weinstein, C., (1990). Prospective Elementary Teachers' Beliefs About Teaching: Implications for Teacher Education, Teaching and Teacher Education, 6, 3: 279-290.